

A la recerca de la metàfora pura

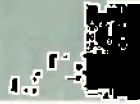
L'exposició titulada 'Els peus de la boira', del poeta Antoni Albalat, s'exhibeix fins dissabte, 3 de març, a la sala Pictograma de Castelló de la Plana. Albalat, guanyador del premi Octubre de poesia Vicent Andrés Estellés del 1999, presenta els seus darrers treballs de "cal·ligrames poètico-visuals".

La terra només gira perquè jo sóc aquí i jo sóc un PALLASO qui agonitza / Margot...".

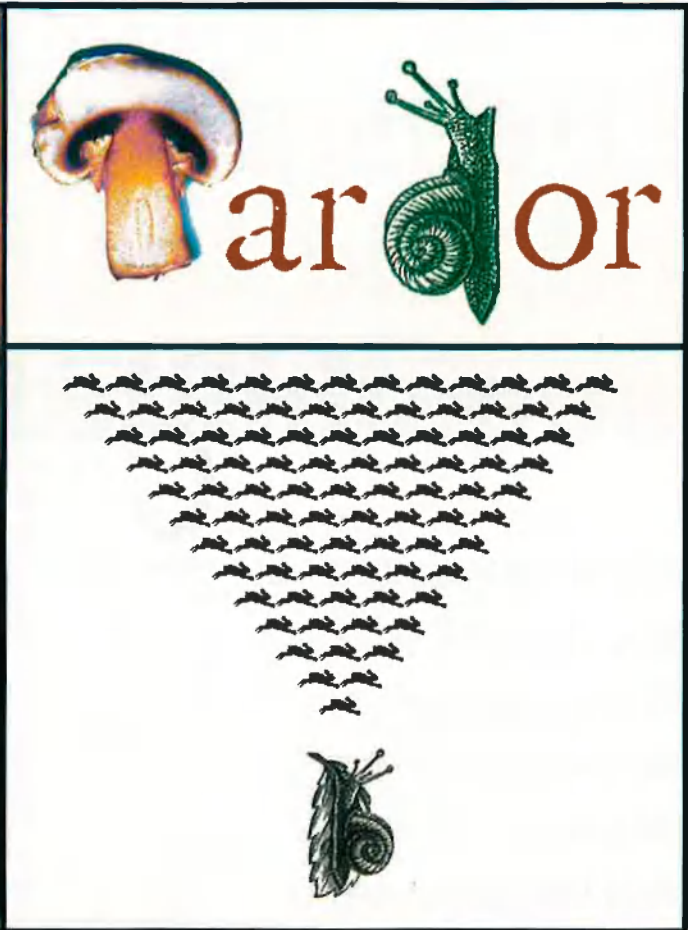
Corria aproximadament l'any 1920 quan Joan Salvat-Papasseit cal·ligrafià aquests versos del llibre de poemes *L'irradiador del port i les gavines*, al qual cautament afegí immediatament el subtítol de "Poemes d'avantguarda". No era fàcil aleshores, per al poeta, dur a l'impremta aquelles taques sonores que tan acuradament i discretament treballava ni tampoc, m'imagino, resultava senzill, amb les eines de l'època, dibuixar aquells versos carregats d'això que llavors, els mateixos artistes, anomenaven futurisme. Després de Vicente Huidobro, Guillaume Apollinaire, Tristan Tzara, Joan Brossa, Joan Miró, Andy Warhol o Guillermo Deisler..., la poesia visual, mancada encara d'una definició plàstico-literària o bé cibernetica més o menys encertada, és un art absolutament practicat que multiplica dia i nit els seus adeptes. Plàstico-literària perquè el seu origen fou íntegrament artesanal, barrejant pinzellades, traços i tipografia; ja en l'edat mitjana artistes de carrer estampaven imatges en trossos de fusta per il·lustrar el seu lirisme. D'altra banda, dic *cibernetica* perquè ara mateix és l'art de moda en la sempre ben agraïda Internet, un suport que permet, a més, l'automoció de les imatges que integren aquesta manifestació artística (de fet, en la xarxa ja es pontifica sobre "la nova ciberpoesia visual"). Així doncs, per tot arreu naixen agrupacions poètico-visuals que col·laboren entre si per tal de veure materialitzades les seues creacions (literàries?).

El poeta Antoni Albalat i Salanova exhibeix ara el seus darrers "cal·ligrames poètico-visuals", batejats sota el títol d'*Els peus de la boira* i que han estat més *imaginats* –en el més pur sentit de la paraula– que no pas escrits –en el sentit més tradicional i literari–. La seua poesia visual, de vegades anomenada també "poesia concreta", treballa una escriptura "genèrica" que perfectament s'avé amb les pautes que Jacques Derrida apuntà en la seua *Gramatologia*. Incorpora a la seua textualitat una experiència de traç o bé *gramma* que supera el llenguatge estrictament alfabètic-verbal. A partir d'ací, Albalat no s'emboïca amb industrials discursos lírics, sinó que sap jugar l'espacialitat del continent i del contingut, delimita al màxim la semàntica del seu missatge i, per tant, sotmet el lirisme ideat i pretesament ideologitzat, sense cap rubor ni timidesa, a un preconcebut extrem de la condensació expressiva. La multiplicació dels signes lingüístics i visuals que el motiven –dels quals molt gustosament se n'aprofita: insectes, bolets,...– són comprimits sempre a la recerca (així ho veig jo) d'una metàfora pura.

L'exposició d'Antoni Albalat abona la idea segons la qual assistim a la fi d'una civilització exclusivament alfabètica, ara que la icona derroca la dictadura de la lletra i anuncia una escriptura més pictogràfica i ideogràfica que, per cert, en absolut hauria d'anar renyida ni amb la gramàtica ni tampoc amb l'oralitat poètica. Ni tampoc, crec, d'esquena a elles. Potser és l'excessiva encriptació de la poesia lletraferida i les constriccions editorials que limiten l'expressivitat llibertària i/o expansiva

ANTONI ALBALAT

A l'esquerra, imatge del poeta Antoni Albalat amb un dels seus grills, font d'inspiració per als seus poemes visuals. A la dreta, dalt, poema titulat "Condensació". A sota, "El mont de Venus". Tots dos poemes han estat creats l'any 2000.

de molts creadors el que ha possibilitat l'èxit de la poesia visual.

Antoni Albalat començà a escriure poesia de la manera més tradicional: vers sobre vers. Quan ja havia publicat llibres poètics (*Aviram espars*, de 1989, *Cinerari de tardor*, de 1993, i *L'herència dels hidroavions*, de 1995) naix el seu primer cal·ligrama, concretament amb el poemari *El llibre dels grills* (1998). Es tracta d'un hàbil i esforçat joc tipogràfic que dibuixa si més no l'esquelet d'un grill. Posteriorment, amb el *Llibre de Voliaines també dit versos de la pedra seca*, Albalat obtingué el premi Octubre de poesia Vicent Andrés Estellés, on ja podem observar un molt bon domini visual dels signes lingüístics. En l'exposició *Els peus de la boira* l'escriptor concentra les seues peces més volgudes, moltes d'inèdites, íntimes i qui sap si efectivament provocadores –el públic ho dirà–, com ara

Mont de Venus que mostra una conilleta triangular reblerta de conillets dels quals penja un sobredimensionat caragol, suposadament ple de bavera. Volgudament desvergonyit i enginyós és el seu poema a la cansalada, agressivament reconvertida per Albalat en bandera nacional que, segons com, quasi resulta més patriòtica que les habituals. És ací on resideix l'aventura lírica (?) de la poesia visual, en l'efecte contundent que provoca en el lector-espectador la combinació de la força imaginativa i ideal del creador.

Per últim no voldria deixar de parlar de la poesia en l'era digital. Décio Pignatari, un dels fundadors del moviment internacional de poesia concreta, ja explicava en els anys 50 que el nou poeta visual esdevé un *language designer*, és a dir, un dissenyador del llenguatge, més que no un portaveu del llenguatge. També un altre fundador, Max Bense,

deia que la poesia concreta era "un esquema del llenguatge que abandona el context gramatical i linealment ordenat en favor de connexions visuals de superfícies". En tot cas, no oblidem que existeixen els detractors, i recordem també que moltes vegades una detracció oculta una por o una mancança tècnica i/o espiritual. L'obra cal·ligramàtica d'Albalat és una poesia que molt bé pot qualificar-se d'intrèpida i vigorosa, versos visuals que en absolut constitueixen una amenaça contra la poesia –com encara molts poetes elegantment opinen–, sinó que conté les qualitats de l'enunciat poètic: concentració, simplificació i enunciació abreujada a tots els nivells de comunicació, des del títol, passant per la metàfora fins a l'eslògan publicitari. En definitiva: comunica, és ràpid i, sobretot, fa pensar.

Josep Porcar